

50 – DHIRTA VIII

Axmed Nuur	Dhirta marka hore soo baxda ee miraha bixisa aad baa looga dooday dhirtaa miraha bixisa kama dhamayn karayno dhirta aynu ka hadalno waxaa dhacaya in aynaan dhammadayn qaarka dambe in cajalado loo waayo aaya laga baqaa sidaa awgeed waxaynu halkii aynu maalin dhawayd joognay ayaan ku joojinayaa barnaamijkaynu sannad dambe ayuu noqon doonaa uu u badan doonaa oo aynu si qoto dheer ama si qoto fog aynu uga hadli doonaa. Hadda waxaynu u gudbaynaa dhinacii kaleeto ee wax ka maqan yihiin maadaama uu yahay bitineero-masaatiko ama soo gaba gabayn joogo ama soo gunaanad jooga markaas ee loo baahan yahay meelaha in hadda meel walba wax laga taabto meel wax laga ogaado ee sidaa awgeed ayaan waxaa la doortay inuu noqdo qodobkaynu ka doodaynaa maanta ama asbuucaan aan ka dooddi doonaa wuxuu noqon doonaa xoolaha nool ee aynu u naqaan bartan sanka waryahaal ama sanka waryaal ama sanka nucfi waxaynuu u naqaan dhirta ay jecel yihiin dhirta ay neceb yihiin dhirta ay ku jiradaan dhirta ay ku kala baxaan intaas ayaynu ka hadli doonaa. Sidaa mudnaanta waxaynu gelaynaa geela oo aynu aad iyo aad u jecelnahay rag geedi ah meeshaanay inoo fadhiyaanoo baar qabka ayay ka mid yihiin ee geela ilaalin jiray ee Dhegwayne ayaan isaguna xagga ka dhaar dhaaranaya oo sidaa awgeed tima salaax iyo rag daran oo balaayo baas ee Faqa Buraale oo isagana aan qaboobayn Saciid oo waagii hore isagana kuray yar soo maray ee isagana ninka la yiraahdo ee isaguna aan yarayn oo caanaha geela ka dhameeyay ninka la yiraahdo Cali Yare Axmad Nuur oo isagana dhadbaha u qaybshay geesaheeda baadiyahaa joog joogi jiray laakiin isaguna geela aan bal eegno oo waxaa waaye bad iyo banaanba ku dare bad iyo beriba ku dare ayay dhahaan sidaa awgeed maanta waxay noqon doontaa doodeenu ama hadalkaynu wuxuu noqon doonaa dhirta ay xoolaha ay jecelyihiin mudnaantana waxaan siinaynaa geela. Geela marka laga hadlaayo hadalkiisa waxaa marka ugu horayso siinayaa mudnaanta weyn aan siinaynaa ninka la yiraahdo Aw Daahir Af Qarshe geedi kaariye.
Daahir Afqarshe	Mahadsanid geela haddii la eego waxyaalaha uu u jecelyahay waxaa ka mid ah geedka la yiraahdo daranta marka uu gaaro, haddii uu daranta lahaynina marka carrada la siijo oo laysugu daro carrada dhanaan iyo milix markaa layskugu daro jeexaassaa horta ugu daranoo markaa dabadeed carro carro carro marka la yiraahdo wuu soo yaacaa gebi waa soo wada goojiyaa haddii uu kaa lumana oo uu dhawaqaqaa maqlana isagaa ku soo wada doonta haddii uu kaa lumana waa loogu yeeraa darantuna waa la mid oo marka uu jeelo daranta kolkaad keento marka waxoogaa yar ay u soo urto sidi geelu aad u wadday uu u socdayba aad aragtaa geelu oo intii fududeed oo dhan oroday markaa waxaad garanaysaa waxa uu ku orday inuu iyadii tahay. Dhirta horta geelu uu u jecelyahay uu u ordal ku waasaa ka mid ah marka uu haraado ceelkaba waa ka mid waxa uu jecel yahay ee kale waxaa ka mid ah geela marka uu arko meesha la yiraahdo gelgelid wuu goojiyaa jeclaanta uu qabo, darantana waa goojiyaa marka uu oomana badi ahaan dabada sare ayuu u wada qaadaa badi ahaan saddexdaa

goorba geelu wuu goojiyaa jeclaantiisa asliga ahi horta kuwa ugu sii cajab badani kuwaa weeye markaynu eegno daaqa kale geelu geedka sarana waa daaqaa geedka hoosana waa daaqaa labadaba isagu waa wada ogolyahay geedka uu aad u jecelyahay ee dabadeed heesta lagu tiriay saarkaa ka mid ah ee la yiri geel saarka deyn maayo ee Rabbi geeygoow sun ha u marin annagana isagu deyn maynee aakhiro Allow sahal. Yacoorta ninku barbaarka ahaa ee geela ku heesayey labada uu ka soo qaaday taa weeyoo saarka marka aad aragtid geela waa isagu wada yimaadaa isaguna jeclaanta koowaad buu ka mid yahayoo markaasaad aragtaa isagoo isugu wada yimidoo saarku waa geed geed kale ku maran oo dusha ugu baxa oo caleen waawayn oo balbalaaran lahoo markaasaad aragtaa geelii oo sidaa u wada hiigaya la wada toosaya marka ma aragtay uu aad u doogoobo geedkaa saarka la yiraahdo qudhiisa buu aad iyo aad u jecelyahay daaqa kale waa caadiyoo wax aanu cunin geelu ma laha geedka sare iyo geedka hoose ee cawska ah labadaba. Dhir koleyba waa jirtaayoo uu ka caaganyahay dhirtaa waxaa ka mid ah geedka la yiraahdo ciinka, geela oo Ciin daaqtu sidaas baa la yiraahdaayoo ma aragtay mir habaar ah baa kolkaa ka dambeeya ciinku geela waa laayaa waxaa kale oo geela mudarab u ah geedka la yiraahdo yicibka ee u eg berdaha ee caleenta waa wayn oo marka uu gaajoodo iyadana uu cuno iyada dabadeed waa indha beelaa marka uu geedkaa cuno subaxii uun baad aragtaa hashii oo dam ah oo waxba aan arkayn indha waalanaysa dabadeed waxay aragtaba jiraysa qaar oo ili u baxdaana oo dabadeed ladnaadaana waa jiraan, wax badan oo loo qalaana waa jiraan. Dhirta dabadeed geelu aan u xasuusnahay labadaa geedba inay mudarab u yihiin dhirta kale ee uu daaqa waa iska badan yihiin dhulka doogaga waa kala caraf badan yahay geelu dhulka uu aad iyo aad u sii jecelyahay oo uu u sii sharafka badan yahay waa marka uu meel doog leh ku jiraa geelu banaanka cag banaan leh buu ka helaayoo waxaa ugu sii raaxo badan marka uu hawd ku jiro oo uu geedka sare iyo geedka hoose iyo harkaba uu ka wada helayo yaa geela dhaqaalihiiisa ah markaa dabadeed raggii kale ee geela iga yiqiinay waa isoo eeg eegayaane anigu intaasaan kaga baxayaa idinkalee waaye.

Axmed Nuur

Horta Daahiroow maanta hadalkii waad furtayoo furitaankuna waad ku mudnayd waana fiican yahay saad hadalka inoogu furtay walloon geel jirayaal badan ay joogaan meesha ama geelleey meesha ay fadhiyaaniin ay kaa daba qaadan doonaan aniguna bal aan ka leex dukaalysto ee annigu waxaan marka hore oran lahaa bal horta geela kan darantaa uu jecel yahay geela daranta inuu jecel yahay layskuma haayo laakiin darantu waa inay kala baxdaa darantu way tira badan tahay hadaynu daran guud ahaan uga baxno waxay noqon doontaa heerku waa soo cugmayaa, waxaa la yiraahdaa ma daran dawacaa ma xadawbaa ma faraqbaa muxuu geedku uu yahay ee dhirta daranta ahi waa darantee ma geed cad baa ee darantu ruuxeedu aad bay u tira badan tahay bal bahashaa daranta yaan loo daymo la'aanin raggii geela daranta daajin jirayoow ma daran dawaco geed daran dawaco la yiraahdo ayaa jirtee geelu marka uu cuno uu aad ugu xaaro aad ugu shubno geed daran dawaco cunay waxaa jira geed la yiraahdo caday oo isaguna geela marku cuno ma geel daran dawaco cunaybaa ma

geel daran caday cunaybaa waxaas yaan maqli jirnay. Ee waxaa kaleeto oo jira dhirta uu ka caaganyahay aan sii qaad qaado si uu odayaasha hadalka ugu furmo waxaa weeye dhirta uu aad u necebyahay waxaa ka mid ah geedkan la yiraahdo ee labadaan geed ee uu sheegay daahir Af Qarshe uu sheegay yicibtu waa geedkaas xun oo ma cuno oo wuu ka cararaa ciniinkana wuu ka caraaraa lalaa geed la yiraahdana wuu ka cararaa aad moodo dhuxul oo caleentiisu ay leedahay xadiid xadiid waxaad moodaa in xadiid la yiraahdo aad u dheer oo lalaa ahoo waa wayn oo la harsado geedkaasna wuu ka caraaraa ee dhirta uu aad u jecelyahayoo uu yiri ee uu daahir Af Qarshe uu ka sheegay geedkan la yiraahdo saarka. Saarku waa tira badanyahay ee waxaa jira qob dhacdaa jirta waxaa jirta geed tabakar baa jirta. Saarka naftiisu waa kala babaxayaa oo isaguna geed dhawy buu noqonayaa waxaan jeclahay in la sii kala guro isagana oo waxaa jirta dhirta uu aad u jecelyahay oo hareeriga ayaa ka mid ah geelu hareeri ma huraa iyo dacarjid ma hurtaa yuu ku heesay heesaagu sheekadu annigu ma aha ee waa ka qaatay ee ragga ayaan hadalka u furayaa waxaan u sii gudbinayaa weli odayaasha ayaan la sii legdamayaaye Faqa Buraale, haye.

Fiqi Buraale

Waa tahay markaynu eegno geela oo aynu u eegno dhinacyo fara badan bal marka ugu horaysa geela magaca guud waa geel hase-ahaatee deegaankiisa ayaa kala duwan deegaankaas markaan leeyahayna waxaa weeye geel ooga jooga bil metel Hawd jooga iyo geel Nugaal jooga oo meel sidaas Nugaal iyo Mudug oo kale jooga iyo geel xeeb jooga marka markaynu qaybahaa u kala samayno daaqiisa sidaa u kala duwanyahay midabkooda iyo badinkooda yay daaqiisana u kala duwanyahay. Geela xeeb jooga hadii aynu ka soo bilawno waxaa la yiraahdaa geelaasu waa khasaal geelaasu waa kurus waaweeynyahay waa caana badanyahay midabkiisu kan Nugaleed kan Midig iyo kan Hawdba waa ka duwanyahay oo wuxuu had iyo goor u badanyahay geel goodir ahoo ma garanaysaa dhogor badan buu leeyahay waana caana badanyahay waxa ugu wacanina waxaa weeye biyihii iyo geedka la yiraahdo xadawga ama haynta geedka la yiraahdo ee daranta waa wayn yuu cunaa markaas geelaas biyaba ma waayo ee mana waayo caashaan haynkaa iyo xadawgaa saas daranta gaagaabka ah badiba ma uu helo waa caday iyo haynkaa iyo xadaw waa geel xeebeed geela u goojiyaa daranta ama u goojiyaa carada marka carada iyo laysku daro cusbada waa geela Hawd jooga gaar ahaan Hawd Galbeed geela jooga ee aan haysanin daranta ee ka raagay ama carada iyo cusbada layskugu daro ama intuu aan labadaa loo sameeynin ee isagu daa dego ee Nugaal ama Mudug u soo dhaadhaca raadniinkaa uu u raagay ee uu helay buu saas ugu goojiyaa waa koow hadii aynu u noqono aynu leenahay darantii aynu kala gurno. Darnta Nugaal ama Mudug ka baxdaa waa sadex nooc taa uu sheegaayay Axmad Nuur daran dawaco ama naqaan ee waxaan niraahnnaa daran dameeraad waa daran dameeraad baanu niraahnnaa waa cad cadahay miraheedu tan kale ee daran madawda ah. Way ka miro waa weeyntahay xoolaha ama geela badiba ma cunaan oo way necebyihii marka ay daran madawdaa ama haynkaa ama xawgaa cunayaan inay ugu qaldanto mooyee iyadoo iska taala ma ay cunaan

darantuna waynu wada naqaanaayoo darantu way gaagaabantahat midabkeedu hadaynu eegno sadex qaybood baynu u kala sheegnay daran dameeraadku waa gaagaabatahat dhulka xoogaa yar bay ka koreeysaas saas bay yara u balaarataayoo iyadoo aa sidaas u waynayn. Daranta kale ee daran madoowda la yiraahdo iyaduna waa saas oo kale laakiin waa ka midab duwantahay geela waana ugu dhanaan badantahay marka uu cuno geelu waa koow haynku yarana waa koraa isagu oo musafka iyo goodyanka iyo dooxooyinka iyo kulli wuu ka baxaayoo geedkaasu waa ka waayeel daran tan kale weliba dhalinyaradu marka ay geela raacdo oo laq iyo dhar cadcad beeydad ama go'yaal si ay kuwaan kale geel jiraha kale ugu murmin dacaladay ku madoobaystaan intay biyaheeda tuujiyan yay dharkaa dacalada ku madoobeeyaan oo midab ahaan ama sumad ahaan uga dhigaan dharkood marka geelaas Nugaal ama jooga ama Mudug jooga ama meeshii saas oo kale ah jooga isagu dalalkiisa wuu haaystaa biyahiisna wuu haystaa had iyo goorna ee jeelkiisu waa yar yahay laakiin geela jooga waa geela ciid jooga Waqooyi Galbeed ha ahaado ama Hawd Galbeed ha ahaado dhinac kastaba ha ahaado geela ciid jooga baa u jeela yaan laga helin darantaa iyo xadawgaa iyo haynka midna aan laga helin waa dhirta uu ugu jecelyahay marka uu jaceeyl kale uga qabo oo waxaa weeye marka dadka iyo duunyada marka la eego waa isku mid sababtu waxay tahay markaad geel jire tahay ee geela kuu dhalo ee geela aad caano ka maasho oo caanahaa aad weel ku shubato oo aad ku soo cabto hadidi maayo dambarkoodii soo dhanto oo kii galgaal baxay hadidi maayo furfurmay aad caanihiis dhanto aad ku laqanyooto waxaad jeceshahay intaad caano diido waxaa la yiraahdaa geel jiruhu waa caana diiday markaasaa waxaa la yiraahdaa war reeraa halkaas soo degayee bal inaynu hilib ka helno aynu u kacno markaas u la jeedadaas waxaa weeye keel loo qabo hilib marka geeluna haduu daranta haysto uma jeelo markuu ka maqanyahay weeye marka uu u jeelaa oo bil metel Hawd meel uu darantaas iyo cusbo iyo caro midna uu ka heleeyn markaasuu jeelaayaayoo uu xumaanayaa geel ii guluhuu ka madoobaanayaa caanihiisaa yaraanaya wuu caano yareeynayaa indhaha wuu ka ilmaynayaa hadidi maayo horay uridi maayo illaa uu darantaa helo jeelkaa uu u qabo yaa la yiraahdaa geelii waa u goojiyaa daranta laakiin kan u goojinayaa waa kan Hawdka iyo ki dhaqmay waa koow dhirta uu jecelyahay waa ka mid wayaa ka loo la yiraahdaa ninkii heesay wuxuu yiri meel geela saar u leh biyahana salool u leh idahana kisaal u leh sara kacaan ku dooni ninkaasu ninkaasu seled buu ku xoqxoqonaayay markaas micnaha muxuu u jeedaa geela wuxuu jecelyahay had iyo goor subax ha ahaato ama galab ha ahaato ee sidaas Aw Daahir u sheegay meel kayn ah oo uu waalo oo uu dhirtaas kore, saas u diigsado oo waxaa la yiraahdaa geela xubnihiisaa ku kala baxee markuu saas u diigsanayo xubnihiisaa kala baxoo waa u jimicsi baa la yiraahdaa dhirtaa uu laalayo waa koow oo waxaana uu jecelyahay waxaa la yiraahdaa geela waa iigu Nugul yahay qabawgu waa necebyahay meesha qabawga ee fanaha ah waa necebyahay goldhuhuu ka moodaa oo uu waa qarqaraa goldhuhuu ka gariiraa yaa la yiraahdaa waana run biyuhuna waa saas oo kale meel duksi ah bay jecelyihiin laakiin idaha iyo fardaha iyo wixii Nugul ah yaa jecel meesha qabow ee banaanka ah. Geelu meelaan

dhagax badan laheeyn jabta baas ee uu caashaan uu ku nagaadana aan laheeyn ee kayn ah oo duksi ah oo uu laalo oo uu ku jiro geed walba uu ka helaayo horta uu geela uu ugu dhaqan wanaagsanyahay una jecelyahay waxaan marka hadalkii ku dhisay geelu muxuu necebyahay oo uusan jeclayn. Horta meeshaas fanaha ah waa necebyahay waxaana la yiraahdaa dhul banaan baa jira oo bil cade la yiraahdo waa qorax badantahay dhirna ma leh geela ku dheeh halkaa haa cudurka kud iyo kan dhaxan ku dil baa la yiraahdaa caashaan maxaa ugu wacan waxaa weeye qoraxdaa faraha badan ee ku dhacday daraadeed baa waxaa ka soo baxaya fin waana u dhimanayaa geelu barcade meesha la yiraahdo weeye oo u Abyan geelku qoraxdaasuuna ka soo baxaa baa la yiraahdaa waxay u dhixeeysaa Ceel Af Weeyn iyo Nugaasha kore ayay u dhaxaysaa xagga nawaha gaaban xagga mwsarka iyo ayay xigtaa marka waa fandhaal dhagax oo weeyn oo aad u balaaran misna cawska uu ka dhamaanin haa cawsku kama dhamaado ee dhawr haan waa ku dhaqi karaa laakiin markay qorax tahay cawskeedu waa adagyahay waa xoog weenyahay ee waxaa la yiraahdaa xaajila baa ka hoosaysa markaas geelu qoraxdaa faraha badan aad buu u necebyahay qabawga faraha badanna aad buu u necebyahay laakiin waxaa geela u wanaagsan meel duksi leh oo uu laal uu dhirna ka helaayo duksina uu ka helaayo aanna dhagax fara badan lahayn oo buuro ah dhagaxaa yar yar waxba ma aha waa dhul wanaagsan waa siibaan baa la yiraahdaa waa koow dhulkaa waa necebyahay geelu oo dhirta uu ku dhinto waxaa ka mid ah sidaa uu Aw Daahir u sheegay ciinka, ciinkaasu waa khatar oo geela markuu cunana geedkaa ciinka ahi waa geed aan qodax laheeyn waa geed aan caleen fara badan laheeyn laakiin laamiiisu sida xaangeeyada oo kale ay burburaan oo ma garanaysaa geed caanood weeye caano ayuu leeyahay biyaha waa leeyahay marka markaas geelu cuno wuu ku xirtaa wuu dhimanayaa markiiba dhareer uun buu sii daynayaa waa dhimanayaa badiba waana ka kacan laakiin badiba caashaan waxaa la yiraahdaa geela ciin daaq waa tan la yiraahdaa waa koow ee markaas hadaynu darantii sidaasaan u soo galnay ceelasha waa runtiis Aw Daahirow marka caashaan geelu afar iyo tobani uu qabo ama shan iyo tobani uu qabo ama lix iyo tobani uu qabo ama uu dhul suubaan ah oo kali oo Hawdka ah oo la soo tubo oo uu geelu oomanyahay marka halkaa la tubo ceelkaas markuu arko berka loogu shubayo lagu dhawaaqo oo ninkaas luuqeynaya oo uu geela ku luuqeeyo uu dhawaaqiisa maqlo ceelkana caashaan ay biyiiiisu dhalashuus ku soo dhacdo waa u goojinaayoo saas ayay u wada duulayaan mid waliba wuxuu is leeyahay maa adiga lagu sii daayo waa tan soomaalidu ay tiraahdaa marka la yiraahdo ninka ceel joog wuxuu yiraahdaa war hebeloow hebeloow hebeloow war geela laba soo daa sadex soo daa afar soo daa sababtu waxay tahay geela la soo daynayo waa hashii madida ahayd ee la jeclaa ee Nugulka caashaan jilicsan laakiin ha dambeeyaa la leeyahay geela caashaan gaanaha ahi ha dambeeyo laakiin intaa jilicsan marka hore ha la soo daayo marka la yiraahdo laba hala sii daayo geelii waa kuugu soo wada yaacayaa dhagac buu soo oronayaa inanka markaa horaaya sidu ay hadba gees ugu cararayaan misne la habaarayaan ninkii goob joog ceelka ka ahaa yuu habaarayaan inkaari kugu dhacdee war geela

kala toosi marka waa tan la yiraahdaa hore yaa hawl qaba habaarna u dheer caashaan ee geelii isagii itaal kuma harin hadba dhinac buu u ordaysaa geeliina waa soo wada jiiray markaasaa ninkii isha joogayna caashaan dee geelii afku dartii wada gelin kari maayo oo wuxuu diidayaa geelaa caashaan meeshaa mug ku soo buuranaya markaasuu wuxuu yiraahdaa ee wuu habaabaa markaasaa waxaa la yiraahdaa hore yaa hawl qaba habaarna u dheer waa koow intaas hadin yare ka xasuusto waxaa dhacda marka xooluhu marna waa doog daaq marna waxaa weeye abaar joog bil metel markay abaarta tahay ee dhirta ay yabaasho yabanaday wada cadaaday oo dhamaaday bil metel galoolka iyo qoyan marna engegan waa loo laan gooyaa geela inta caashaan saas geedka loogu dhufuo yaa saas loogu gororiyaa markaasuu cunaa geelu aad buu u jecelyahay geelu taas iyada ahna aad buu u jecelyahay hase ahaate ee doorashada barwaqaqada lagu jiro ee ma garanaysaa barwaqaqada lagu jiro ee caashaan la deganyahay geelu ama Hawd ha joogo ama Nugaal ha jooge ee geedka uu cunaaba in kastoo saarkaas hore ugu jecelyahay dee waa iska barwaqaqo wuxuu helaba wuu cunayaa laakiin caashaan markay Jiilaalka lama dhaafaanka ah tahay cadayga, higlada maygaaga. Geedka loo laan gooyo ee ah galoolka, quraca, sarmaanta kuwaa loo laan gooyo ee loo soo jiifiyn ee dhimbisha faraha badan ay ka baxdo ayay jecelyhiin maxaase u geeyay jaceeylkaa waxaa weeye cawskii jilicsanaa ee uu dhan walba u cunaayay ayuu waayay markaas yuu u jeclaanayaa sidaas markaas xooluhuna dhaqankooda hadba siduu yahay iyo meesha ay ku soo koreen oo ku soo kormeen oo ku dhaleen oo ku rimeen oo ku dhinteen ayaa geel waliba uu jecelyahay maxaa yeelay geel markuu kaa halaabo xeradii buu fadhiisan jiray ee uu ku dhashay ama uu ku raagay ama uu jiqiin galkeeda ayuu u baxsan jiray deegaankii buu u baxsanayaa meel kastaba ha ahaate ee markaa annigu iyada oo waqtii fogna ay iigu dambeeyay geela dhaqankiisa laakiin illaa iyo tobani jir ayaan ku gaaray. Bal ee rag fara badan oo iiga dambeeyay geela dhaqankiisa ama raaciisa ama ragaadintiisa ama xero gelidiisa ama horseediisa ama rati u hayntiisa hadidi maayo rag iiga dambeeyay oo fara badan ayaa Axmed Nuuroow jira ee iyagana u gudbi.

Axmed Nuur

Horta ee Faqa Buraale aad iyo aad baad u mahadsantahay waxaad i xasuusisay oo aan jeclahay annigana xoogaa intaan ku sii dardaro intaanan dhega weyne u gudbinin dhega wayne oo geedi wayn ah baa maanta meesha fadhiya nin wax yaqaan hortiisa wax laguma bi'iyaa la yiri waloow aan Daahir Af Qarshe ka dhegin geela kama dhergin weli maanta waan ku kalimeeyay waxbaa kuu dhiman waad ku soo noqon doontaa Daahir Af Qarshoow markaan salaad iyo soo maraan ku soo mari doonaa waan ku soo noqonayaa waxaa jira nin la oran jiray Muuse dhegey waad wada garanaysaaniin ayaa gabyay hadal uu yiri ninka la yiraahdo Faqa Buraale ayaa hadalkan i xasuusiyay wuxuu yiri khadawga wuxuu yiri wuxuu ku yiri kalkaan iyo kalkiisii miyaa kaabka i saaray sanbaqaaladii baa ka wiray see la doonaayay kabihii miyaa iga ladhay karan awood waayay kuba laayo geela annigu maanta kala maandhaye kud ha laayo marka dadkaasu inuu dad xun yahay micnaha waxaan u soo deeynsanayaa hadaad gabayo noocaas ah

xasuusantihiienna waa inaad ku soo dartaaniin ninkii tiriay hadii la garanaayana gabay dheer buu leeyahay laakiin annigu intaan ka xasuusnahay wuxuu yiri khuda laayo geela annigaa maanta kala maan dhawniye oo wuxuu ku yiri oo kaleeto nin kaleeto wuxuu yiri ee oo gabayaa ahi wuxuu yiri isaguna ninka heesaaya wuxuu yiri iga raali ahaada hadalka waan khalday baan moodayaaye wuxuu yiri jalalada hawi oo jirda hawi bilu jano iyo jaleefan u tumay oo geedkaan jaleelada ahayn iyaduna waxaada moodaa inuu geela jecelyahay maxaa jira uma heeseen wuxuu yiri jalalada hawi jirda hawi bilu jano iyo jaleefan u tumay. Waxaan kaleeto oon hadalka ka sii tacliiqinayaa ninkaa isna Faqa Buraale ah darantu inay dhawr u qaybsanto daranta daran cad iyo daran madoow ayay u kala baxdaa daranta cad waxaa ka mid ah xabawga ee waxaa ka mid ah daran dawacada ayaa ka midi ah daran dawacada geedkeeda aynu tilmaamno si loo wada garto waxay u egtahay geedkan la yiraahdo kala qoyska ayay u egtahay laakiin waa waaweeyntahay iyadu geela wuu cunaa ee marka uu cuno iyada iyo cadaygaba waxaa lagu yaqaanaa xaay ayuu ka wareegaa geel daran dawaco cunay biyahaana ku badan oo borobiyo kala qoyska ayay u egtahay laakiin waa waa weeyntahay iyadu waa na cadahay daran cad bay irsaqantaa. Daran moohduna waxaa weeye haynka ayaa ka dhiga geela kan daran dameeraada uu ku sheegaayana daran madowda ayay iyadana ka mid ah faraq geed faraq la yiraahdo oo isaguna saa u yaaco oo xeebta iyo meelaha ka bax baxo faraq la yiraahdo oo isaguna ayaa ka mid ah. Calaq ayaa isaguna ka mid ah oo isaguna aad geela ugu hiin baxo hadu calaq cuno geela wax calooshiisa ku jira iyada iyo calaqa iyo geedka la yiraahdo daranta labadaasba waa cunaa geelu wuu ku hiin baxaa mar hadii ay calooshu baxdana bes weeye gal gaal bax baa ku dhaca waxaa kaleeto oo uu geela aad ugu galgaal baxaa oo wax la yiraahdo galgaal bax la yiraahdaa ceelkaan biyaaha culus leh ceelka biyihiisu culusyihii oo biyihiisu biyo culus ay yihin biyo adag oo badi ku jirto xoogaa cusbana ku jirto geelu waa ku galgaal baxaa wuxuu ka loo geelu ku galgaal baxaa dhimbisha qabcada qabcadu markay dhimbisha tahay micna ma laha waa marka iyada iyo xabagta is haystaan ee uu ku goosto iyadana waa ku galgaal baxaa. Geed kale oo la yiraahdo oo isagana saarka ka mid ah oo taba kar leh tabakarta annigu tabakar baan u aqaan ma aqaan wax loo yaqaano geedkaasna waa ku galgaal baxaa waxaad moodaa in aan raggiid hadalkii ka cunay ama aan ka xumeeyay ee gabay hadaad xasuusataan ama hees aad xasuusataan waad ku dari kartaan waxaan u gudbinayaa dhega wayne, dhega waynoow maxaad adiguna geela iyo dhirta uu geelu jecelyahay.

Cabdi
Dhegaweyne

Geela dalka soomaalidu waa badanyahay meel quruub waliba meesha ay joogto geel bay ku haysataa isku daaqla ma aha daranta isku daran ma aha daaqla isku daaqla ma aha waxaan arkay ciinkan la sheegayo ee geelu ku dhinto dhanaan laheeynoo geed kale oo ganbood la yiraahdo daaqoo ciinka ugu dhiganoo ku le'do oo ay ku maahmaahaan haa geeloow daaq daaq oo maalintaad gamboor gooysaa laguu yaabaa haa wixii halkaas joogo caradaas sare gamboor weeyoo ciin ma leh gamboorkaas xaggana waxaa lagaga maahmaahaan waqooyi iyo dhulkaan geeloow daaq daaq oo maalintaad ciin goysaa laguu

yaabaa xaggana waxaa laga yiraahdaa geeloow daaq daaq oo maalintaad gambooy gooysaa laguu yaabaa. Horta dhulku isku daaq ma aha ee dalkuna isku mid ma aha darantu duran caadi ah yaa jirta u geelu uu jeelo oo taa Aw Daahir Af Qarshe iyo Faqa Buraale ay sheegayeen uu u soo goojo waxaan kale waa iska daaq ahaanoo inuu jeelka iyo waxaas iyo nafaqada ka dhigto oo xadawga iyo cadayga iyo waxaas nafaqay u noqonayaan waana geed kuleeyl oo xagga jeelka wax bay ka tarayaan waana ku xaarayaan sida uu Axmad Nuur sheegay laakiin nafaqay u noqonayaan oo waa u nafaqo darantuna waa geedka gooyada oo wuxuu u soo yaacaba oo uu jeelkii qabay u soo gooysaba afar shan goor hal mar bay markay dhalacdo waa kaadsheeysa. Wax uu taraba dhawr jeer markay hasha qaniinto kulligii markuu ka qabto inuu kaadi isla sii wada deeyaa geelana halkii uu daaqayey ma aragtaa uma noqon karo oo u noqon kari maayo marka waa inaad markaa meel geeysaayoo daaq iyo wax uun Aad la doondoonaataa hadana u hintaa markaad ku soo celisaba sidii markii hore uu u cunay u cuni maayo waa ka cunno yar yahay biyana way leedahay dhanaan oo iyada meesha ay ka baxdo ka baxoo biyahaasaa la siinayaa dabadeed wuu daldalayaayoo mudkaa dabar weeynoo biyihii iyo wixii iyo darantii haantii iyo hilbkii dhexdooda gelaya luquntii waa gaabanaysaa naasihii waa libdhayaan oo marinkii hashii naaska waynayd mari jirtay mari kari maysid libkii dhulkuu ku dhawaanayaa adimadii waa bararayaan haan waliba intay le ekeeyd sadexdeeday la ekaanaysaa darantu saasaa lagu yaqaan illaa uu ku raago haduu hawd ka yimaado oo uu muddo joogo uu ku xaaro uu ku raagana caano quman oo Aad ka dhantaana naf ku daalis ma ahee ma jiraan waa dacaraysanyahayoo waxaan odhan jirnay waa dacareeyahayoo weliba carshi baan ka bixin waaga dambe baa dabarkaa iyo waxaa dabar baala yiraahdaa iyo carbade marka carbadkaa iyo dabarkaa ka dhaceen ee naaso u soo dhacaan iyo cajabaa caanaha soo kordhiyo oo intay waxaas saaranyihii caano ka maalan maysid waxoogaa yar oo dalax ah oo aan xoor lahayn waxba lahayn oo Aad moodo inay muro ku daldalantay yaad ka maalaysaa marka daranta iyadu waa iska saasoo waa seal beel ama cusbo iyo dhegeb ha loo siiyo iyo caro ama taasa waa seal beel. Dhedebigeed la yiraahdo dhedeb geelu cuno xooluhuna wada cunaan lo' ari iyo geelba xooluhuba cunaan dhulkaa daranta iyo ka baxo geel beel ah oo dheged la yiraahdo yaa jira dhirtana ka mid ma aha Nugaalka bacroor iyo hadi iyo dhirta fiican ka daaqaa markay kaliishii tahay oo caleenteedii ma aynan raadinoo markay gamashka tahay ay duusho Hawdka marka dooga bartanka looga jiroo uu badanyahay yaryahayna dhir buu jecelyahoo uu daaqaa marka ay hagaalka tahay doogu jeestana dhir buu jecelyahayoo uu daaqaa kaliishii markay tahayna dhir buu jecelyahayoo uu daaqaa kalishaa markay tahay saarkaa caleen badan ma soo bixiyo laakiin geedka yuc kala yiraahdo yaa ugu badan intuu nagu dhibo geelku yucub dhawaan baa la yiraahdaa iyo yucub waynba oo kaliishii caleen cusub buu soo bixiyyaa marka ragaalka ay tahay geeduhi jeestaana igama shido tahayna waa geedka uu ugu necebyahay kaliishii marka uu doogu soo baxana waa geedka uu ugu jecelyahay laba waa Isa soocanayaan geelu qaalin yiman awrka baar qabka ah hal hebla la yiraahdo oo galool la yiraahdo oo aan geelaba le'ekeeyn intaas way Isa

soocanaysaa geedkaa yucubka la yiraahdo yay geenaysaa iyo yucub dhalaanka ah geedka wuu la jilicsanyahay abaaruu kaa jebinayaa ama hashaas galoola ah ee la yaqaanoo iyo kaliishii hore u jebin jirtaye anay u jebin Nugaylka ah saas bay u daba yaacayaanoo has haasay ogolyihii ama halkaa baar qabka ah jebinayoo geela baar qabkaasu ka leexan maayo ama hashaa ka leexa maayo geelaad ka imaanaysaayoo markaas yucfi iyo qaalmihii iyo geelii yimid meelaha kala wareegaan yay laan bartanka ku dhegaysaayoo way isla naafineysaa yur waad soo jiidanaysaa markaassaa geelii daaqayaa kii markay ka laabtaan bay ka boodaysaa waa daba yaacayaane kaasu ka hari maayo. Marka geelaasu hashaa baa (...) marka habeenkii waa inuu seexan waayaa qofkii la jooga ama ninka la jooga geelii kale irmaan iyo wixii baad fiirinaysaa waa dhayahay geelaad ka garanysaa aan awrkii laheeyn oo is daba yaacayoo waa kaliishii hogada yaa maqan raadkiisii oo qoyan baad arkaysaa yucbi walba waa kan la wareegii laanta ka jabsaday waad ka daba boodaysaa meel yucub jeega la yiraahdo oo dhulkaa xidataa bariga ah Mudug iyo u dhow iyo arladaas yucub iyo yucub gare iyo arlooyinkaa yay ahayd dhulka aan ku raaci jirnay laba iyo tobanka maalin adiga iyo geela waa inaad isku taagnaataan geedkaa yicibka ah hora waan ka gooyay waxaa yimid soorkii marka dooga laga dhergo ee yaxarintii uu qomaati u baxo oo ay caleentiis dhamaato geedkaas saanka la yiraahdo iyo geedkaa jagan garta la yiraahdo oo saarka ka mid ah buu u jecelyahayoo geed kale oo Hawd ka baxo nagaad mac la yiraahdo yaa jira oo isna geela aad u jecelyahayoo oo nagaad mac la yiraahdo iyadu dhulka ka soo baxdo oo xoogaa le'eg marka doogu yara adkaado ee sagaal ay gamasho noqoto laba geed baa geelu ugu jecelyahay gamashadaa sadex geed mid nucbibaa ka eh bilci baa ka baxda cabaad baa ka baxda quracaan ka baxa qabcadaa ka baxda gambaliisha geedka la yiraahdaayoo xidig iyo maaradoow waa geedka yamaarug la yiraahdo midna waa geed mani la yiraahdaayoo waa geedka loogu heesay geelu mani ku ladanaa kaan buli ka daaqayaa loo degay kormaaleeyaa kor looga bodyaa waa dhirta koorsanka laga qoraa geel mani ku ladanaa waa tan la yiri markaa ledigaa waa loo gooyaa kaambuli gaduudan buu bixiyaayoo waxaa dilaaca beerkiisii oo waa loo gooyaa hasha dhashay geela irmaan waad i goonaysaa haduu gaarana waa daaqayaa markuu geelu hay kaa galaba waad koraysaa waa geedka dhirta u dheer markaasaad geelii wada arkaysaa koortana waa geedka loogu qodo geela isku dhegeysanayee isku raacayee xudhubi baa la yiraahdaa oo waa geedka saa loogu heesay. Dhirta geelu cuno geed waxaa la yiraahdaa isna gacan dheere caleentiisa hore uma dhacdo waa geedkii ina Cabdi Xasan Ina Cabdulle Xasan weeye geed caynkaa u eg oo godob la yiraahdo iyo gacma dheeraha waa geedkii uu lahaa geele reer hagar gaara waydaye alloow goda gacma dheeraha waa loo qodaayoo xididkiisaa loo guraa geela biyo kale doonan maayo jiilaalkii oo dhan xidido waa wayn waa wayn oo intaynaan aynaan qaadi karin ayaad ka bixinaysaa waad jeexjeexeeysaa oo waad u qurbeeyasaa salkaad u dhigaysaa sidi ceelkii uu ka cabayey irmaankaad marka hore ku sii daynaysaa marka wuxuu u dibirayaa sidi dadkii buu u dibirayaa geelaasu hal wax ka dhimayso ma leh caanihiisu xumbo ha u badnaadaane jiilaalkiiyoo dhan waa ku dhacaan ceelkii hadii ama gaalo

kaa fadhiisato ama col kuu fadhiisto ama caashaan arigii meeshii geelii irmaanaa aad la soo hadho oo aad arigii iyo waxaa ku soo reebto waad ku dhacaraneysaa waa geedkaa colkii daraawiishta iyo colkii ingiriiska lagaga baxsan jiray marka geelu dhirta saas ah yaa gooni u ah darantu kuma jirto iyada waa geedka uu ugu jecelyahay ceelka baa yimid ceela ceel lama diido ah ceel gaal baa jira ceel la yiraahdo caynabo ceelka la yiraahdo ceelal waa ka mid oo ceel wuxuu ku qadayaa ceel shan iyo tobantuu ku qadayaa ceel uu bil ku qadaya ayaa jira ceelasha biyahoodu saas bay isku mid ay u aheeyn jiraanka markuu cabayo weeye caynkana waxaa ugu jilicsan jiilaalkii kii biya dhigta. Cawslayda ahoo ma aragteen cawslayda oo jariiradu soomaalidana qaar higmay yiraahdaanoo higlo oo xagan sare higlo looga yaqaan xagaan aan joogayna isku mid aan ahayn dabqaalato oo isna kala baxo ma aragteen cawskaas jilicsan markuu daaqo waa biyo dhiganayaa caro cadka bariga markuu joogana bureemug baa la dhahaa marka bureemadu waa gubataa oo kama biyo dhigto geelka midaan weliba waa xoqdaayoo ee cawskeedu dhalo ee aan uusan kuu calool xoqeynin waa xoqayaa biyahana si uma wada qaatee bureemo haduu daaqo laga dherjin maayo. Biyaha geel iyo lo' iyo ari toona xoolaha biyaha bureemada daaqo lagama dherjiyo arrortii geela xoolaha bureemo daaqa ah marka cirku da'o aroortii xerada marka aad ka dareeriso kulli xerada kuush baa ka baxaya xaarka ay dhigeen xooluhu bureemadu geed lab ah weeye hashii ama sacii hadii saaladii ama xaarkii tuuraan qiig baa wuxuu oranayaa bug oo ka oranayaa ceelasha biyo labkiina waa ka mid doogu haduu da'o ceelasha caynabo iyo laba afle iyo caga ciid ceelashaa markuu ka cabu ceelashaa biyo labka ah ragweey iyo doogu marka uu da'o geelu hal jansaneysa ma leh isagaan weli macaan oo duubku duub xallaa la yiraahdaayoo aan weli ciirba qabsan yuu markuu kaniisha yahay hal waliba awrka markuu habeenkii amaah iyo la boodaysaa. Ceelal aan hawdkiina khoofeyn geeliina ka mamnuucay wuu jira markaa beledkuna aqoon baa xoolaha loogu dhaqaa dhirtana aqoon baa loogu dhaqaa habaalka markay tahay oo gamashiga tahay dhimbiliishaa iyo yamaarugaa iyo nabiga dhirta geedo la harka leh yuu daaqayaa kaliishiina dhirtaa cusub ee uu jecelyahay buu eryenayaayoo uu daaqayaa yucubkaas saraa iigu darnaay annigu intaan ku raaci jirayee wadnahay iiga qabataye jiilaalkii hadaad dhul qurac leh oo duug leh soo gashoo qabaca' leh sidaa weeye waa eryenayaayoo saasuu kuu dhibayaa oo aad buu u jecelyahay qabcada bella geelu calooshaadaa waa liqaysaayoo sidii aad u ordaysay hadalka hadii aad markaa hayso inaad u maaxato oo xasuusato maahee sidii aad u taqiin uma garatid mar bal ninkaasaan u dhiibay.

Axmed Nuur

Horta maanta ee ninka la yiraahdo Dhega Wayne wuxuu ka qaatax xerada aynu soo galnay waxaad u hadashay si yaab leh oo yaab leh aqoon inaad u leedahayna layskuma haayo geela intaynaan oo dhanna aad naga badiso laba nin baan wax ku tuhumsanahaye labadaa ninna hadda waxaad moodaa Dhega Waynoow inuu kaa cad-cad yahay ee waan u maleeynayey inaad saas uga hadlayso weliba inaan kuu soo noqono waa la arkaa waxaan ku sii darayaa geel nin gabiyila ah wuxuu yiri geel baydadiis waa inuu Hawd dalbadiyaa mar hadii col lagu soo

barasho beryahafay marka Hawdkii wuxuu ka dhigay geela inaan meel Hawd ah oo dhir badan oo dhir sare leh sidii odayaashuba ay sheegeen uu geelu aad ay u yahay macnaha dalfaq u tahay ama rubka u tahay Faqa Bulaalihisaa ku soo wada ururiyay ee col ayuu ku soo ururiyay odayaasha kale weli midna kama maqale bal geela waxa u daran iyo waxa arronba waynu ka hadleeynaye taasna ha ii dhega la'aanina hadane waxaan u gudbinayaa Jaalle Salaad oo isna geel jire ahoo raggi yiri ka mid ah ee loona daran ee dayaanida daaq oo aan isagana u malaynayno inuu geela ku yahay caalim wayn uu ku yahay ama ahba bal Salaadoow adigana.

Salaad

Mahadsanid Axmad Nuuroow Axmad Nuuroow marka aan annigu geela wax ka sheegayo horta geela markiisa hore soomaalida qolaba dhaqan bay ku dhaqdaa oo isku dhaqan ma uu aha dhul badan oo aan tegay dhurcayn bay ku dhaqmaan laakiin markaynu u soo noqono waad aragteen dhulkaan jaylac iyo mid badda iska dabaalanayoo badda gelayo waad aragteen oo badda dabaashu waad aragteen oo annagu kaas dhaqankiisa ma naqaano laakiin waxaan u soo noqonayaa midka annigu aan aqaan oo aan idiinkaga sheekheyn karo yaan u soo noqonayaa. Beri marka aanagu geela dhulka waxaan ku dhaan dhulka oo dhagaxa ah iyo dhulka uu jecelyahay oo geela annaga meesha dhulka dhagaxa leh iyo gal galdeka leh oo ama dooxada oo Nugaal sideedoo kale ah Nugaashaas ma laha badisaane yaan annagu geela siinaaye dhulka catuunka ah annagu geela waan ka ilaalinnaa oo aad baan uga ilaalinnaa waayo cudur waxaa kaga dhaco la yiraahdo cadho yaa kaga dhaca oo waa ka ilaalinnaa dhulkaa oo dibirka ah iyo dhagaxa yaan aad ugu dhaqaaleeynaa markaan u soo noqono geedaha uu cuno annagu geeleena geel oo waxaa jira inaan hadda meeshaan ku sheego inaad aqoon doontaana aan u maleeyo annaga oo u baxsado geedkaas waa u baxsadaa waxaa ka mid ah geed la yiraahdo jaleel waxaa ka mid ah geed la yiraahdo dharjo geedihii bal dee mid kale waa jidhaayoo anniguba hadda geed ay Aw Daahir sheegay oo iyo Faqa Buraale isku raaceen hadda geedahaasu geed uu kaga jiro ma aqaan horta kaas halkaas ha inoo yaalo oo geedihii is kuma dhaqmaan geedka dhicirta lahaa annigu ma aqaan hadda geedka meesha uu kyaalna ma aan aqaan oo geedihii saasay horta dadku afkii is kula aqoonin marka geedka kaleelka la yiraahdo geela waa u daranyahay oo waa laga ilaaliyaa geelana waa u baxsadaa geedka dharshada la yiraahdo geelu waa u baxsadaa wax uu tarana ma leh marka hore uu nafaqada lahaa ma ahnood ubax cad oo saas baa ka baxo marka ugu horeysa oo kaliisha hore ah midka dharkada ah geela wax ula mid ahi ma jiraan yooshii cadadaad u raac haduu aad ka guudhay laba geed waa kii u baxsadaa meeshii baana laga raadsgħhaa oo kaas waxaa la yiraahdaa dharjo heey geedahan marka annaga laga ilaaliyo uu geelu ku dhinto horta geedkaan ciinka ah waa geedo waa weeyn caleena kama baxdo waa geed madow oo kulligii caano biyo ah buu leeyahay geedkaas annaga haduu geelu cuno hashu waa dhimanaysaa intay dooxantay dhimanaysaa ciin baa la yiraahdaa oo kaas dhabaa la yiraahdaa oo waa ciin mid kale inaad idinka taqaaniin iyo in kale mooyee caleen balbalaaran oo madoow buu bixiyaa waa laga caloolyaal baa la yiraahdaa balladuna illeeyn waa cuntaayoo waxba

kama dhibo caleen babalaaran buu leeyahay laba caloolyaal baa la yiraahdaa deey marka xaggii darantii baan u soo noqonayaa annagu daranta dhawr jaad baan u naqaan mid daran dawacaan niraahnaa anniga iyo adigaa isku af ah qoladaana u sheeg daran dawacaan niraahnaa midna daran cad baan niraahnaayoo miraheedu bariidka aad moodaayoo waa cad cadyahayoo waa ka balbalaaranyahay. Barridka aad moodaa oo daran cad baa la yiraahdaa mid xabaw baa la yiraahdaa oo annagu geela waxaa loogu heesha marka geela la warabinayo xabaw iyo daran hadba kii xiga habood ila tooy yaa la yiraahdaa oo xabawga saasuu isaguna ugu fiicanyahay xabawga caleen balbalaaran buu leeyahay, oo had buu leeyahay dhulkuuna ku faafaa mana dheeraafoo oo geed dheeraado ma aha oo isagana kaasna xabaw baa la yiraahdaa jiilaalka marka ay tahay kaas waa inta geega horaa yaa daranta ma ahnee xabawga waa inta wuxuu la soo baxaa roobkuu la soo baxaa asagu jiilaalkii ma raago daranta kaleete daran dawacada iyo daran caddu waa raagaan oo jiilaalka waa sidoodii laakiin xabawgu roobkuu la soo baxaa markuu roobka arkuu faalalaas isaga iyo geed la yiraahdo daaculi oo isagana geelu uu ka jecelyahay haduu daranta iyo daaculahaa cuno waa tan la yiraahdaa isagana wuu faalalaas wuxuuna leeyahay qodax buu leeyahay jiilaalkiina qodax baa ka hadha qodaxdaasu dadkay muddaa isaga iyo mid kaleeto oo xandho la yiraahdo dhulka ku faalala xandhaa la yiraahdaa oo labadooda qodaxdooda dadkay muddaa marka dooga ay tahay aad iyo aad buu u jecelyahay waxaa jira geed innaga intaas oo dhan kaga sii fiican oo geela cuno wuxuu ka baxaa meelaha dooxada ah ee dibirka ah oo sida Nugaasha iyo kala ah Mudug buu ka baxaa waxaa la yiraahdaa dhunkaal xabagiisana dadka haduu cuno waa ku dhintaa miro cad cad oo la guro oo intaa le' egna waa ka baxaa geelu waa cunayaa geela xeradiisa lama geli karo xaar buu saas siinayaa wax uu ka jecelyahayna ma jiraan illaa intaasna ku ruska kor buu u soconayaa habeenba habeenka kale waa ka caana badinaysaa marka geela geelu waa bacroor bacroor baad idinka tiraahdaan annaguna dhunkaal baynu niraahnaa mid aan geela jecleeyn oo marka hore uu soo baxo xoogaa uu ka cuncuno oo inta kaliisha hore ahoo hadi la yiraahdo oo aan waxba tarin kaas uun bay shabahaan oo midna geedkiisu waa cadyahay midna geedkiisu waa cadyahay bal intasu waa midka uu daaqaa geedaha uu ku dhintana annagu intasaan naqaan. Marka darantii baan wax ahaan ugu soo noqonayaa marka anniga geela waxaan ugu soo noqonaa aan oran lahaa een cusbada. Annagu geela cusbo ma siino carana ma siino ma yaqaano annagu geelaynu cusbana ma siino carana ma siino waayo daran baa meeshii walba ku taalo marka jiilaalka ay tahay geedka la yiraahdo meesha cadayga leh iyo meeshaa daranta leh iyo meesha ceelka leh yaa loo dhigaa laakiin kaliishii yaa la kala duwaa ceel biyhiisu waa macaan geelu ma jecla annagu geela waxaa la siyaa ceelka biyhiisu saanka yihiin oo biyhiisu adag yihiin markuu cabu waa barbararayaa candhadu waa ka cararaysaa hadduu darantu moogaado darantu waa la mid ceelkaas iyo darantu waa isla mid ladaabaa geela waa u hiloobayaayoo saan buu oranayaayoo geela muxuu ahaa inta waa ka bararinoo candhadii oo dhan waxaad moodi in laga qaniinayoo kulli in la qaniiniyaad moodaysaa marka hadduu soco yiraahdo galabta biyaha caboo

ceelkaa aad ma dhaqaaqi karoo hashii jeenigaa nus saan bay dhulka ka qaadaysaa hadduu ceelkaan biyaha macaan cabana orod waxaad moodaysaa waa iska ladanyahayoo sidiisii saakay caadiga ahayd ee uu oomanaa buu u soconayaa hadduu ceelkaa cabو dhanadaa cabو geelu waa cuslaanayaa hashii biyihiiise way kala badsanaysaa biyihii dhanada ahaa bay badsabaysaa oo biyihiisu ceelka ay xaraarka yihiin ayay basataa ee ma jecla geelu biyaha macaanka ah waxaa jira marka dhul banaan ah oo jiilaalkii geelu aado muxuu ka cunaa caws iyo bahal la yiraahdo yamaarug annagu yamaarug baynu u naqaan dadka qaар xiitoo bay yiraahdaan yamaarug bay yiraahdaan waa baxayaa doogii buu faalalayaa marka kale intas oo kaluu baxayaa hashaasi caws iyo xaas ee waxay aragto dhulkiina waa banaan yahay yay cunaysaa marka qorrxada ah marka uu laba kal iyo saddex kal uu joogaba waa laga duwaa oo waxaa la yiraahdaa calaashaan amuu ka yimaadaa waa bahalkaa la yiraahdo dhukaanka ayaa ka yimaadaa la leeyahay iyo bahal la yiraahdo takay marka waxaa jira geela marka anigu midka aan kaga sii tegay waa midkii Mudug weeye marka waxaa jira meeshaan sare iyo Buulo burde waa cayn gaara giiriye horta bal soomaalida haddaad tagto Sanago iyo Wajeer iyo waa cayn gaar ah oo soomaalidu dhaqankeed xoolaha waxaad moodaa inay qolaba si u dhaqato oo uu kala duwan yahay. Marka geelu abwaankii Daahir baa sheegoo waa runtiisa geelu marka uu gelgelinta waayo waa u goojiyaa marka geelu la horayo oo la horayo oo la yiraahdo sidii Abwaan Mire u sheegay ama geela laba soo daaya ama saddex soo daaya marka la soo daayo oo geelu kululaado horinta ku kululaado hashu marka ay ceelka ay soo geleysana waa ay goojsaa awrka marka geela annagu waa kala duwan yihiin ratiga rati waa baar qab oo weligii lama yaro ratina waa raroow oo geela isagana waa abaahiyyaa oo waxaa jira mid sida baarqabka oo kale geela u abaahiyoo oo raroow ah ayaa jira midka baar qabka ah ratiga raroowga ah hortiisuu qooqaa wuxuu qooqaa marka roobku soo dhowyahayoo ee xilli buu ku qooqaa inta aan roobku da' in ka hor ayuu awrta ku qooqaa ratiga raroowga ahna waxaa dharari jiray roobka marka uu dhergo yuu ratigaasina qooqaa oo labadaa ratiba geelay abaahiyyaan midka baar qabka ahi xilli buu ku qooqa hayaa wuxuu qooqaa roobka oo ama bili ka dhimantahay ama shan iyo tobanneri ka dhimantahay yuu qooqaa ka hor buu geela rimiyyaa geela fiifka, fiifka soow ma tiraahdaan marka guga ugu horaysa guga fiifkii buu goojiyay ama dayrta fiifkii bay goojisay soow ma tiraahdaan markaas geela hore ratigaasaa rimiya baar qabka oo aan rarayga aheeyn ratiga rareeyga ah oo calaashaan la yaqaano oo la ogaaday oo aan habartii habarteedii kale illeeyn geela waa loo ab tiriya oo ama ratigii dhalay la yiraahdo ratigii hebel ahaa baa dhalay hashii hebel aheeyd baa dhashay la yiraahdaa ratigaasina oo rarayga ah oo raray baa looga maarmi waayay oo waa raray asagana awr geela waa loo hayaa oo waa loo awr dayaa ratigaas oo loo awr dayey isagu wuxuu geela riminayaa guga bartankiisa ama dayrta bartankeeda oo isagu lagu sii daayaa oo xariga loogu gooyaa waayo inta ka horeysa googoysku ma badna oo waa ratigaa la rari jiray oo muxuu ahaa sida matalan dadka xamaaloo kale ka soo qaada xamaal waxaa uga yimid ratigaas weeye midda geelu waa sidaa waxaa jira marka ratiga baar qabka ahi mar kale oo ratigaas rarayga ahi wax rimin oo la rimiyo geela

soow ma taqaaniin oo la yiraahdo ama xagaa rin oo la yiraahdo xagaaga bartankiisa ratiga baar qabka ahi rimiyo ama muxuu ahaa ratiga baar qabka ahi rimiyo mar kastaba haa ama uu ratiga baar qabka ahi geela uu rimiyo la yiraahdo hashaasi waa diraac rid waa xagaa rin la yiraahdo haa deeruku dayrtuu rimaa gu' rinkuna gu' buu rimaayoo gu' rin baynu niraahnaa ee midkaas waxaa jira amilla waa la yiraahdaa oo dadka qaar amilla way yiraahdaan amilluu yiraahdaa qaar wuxuu yiraahdaa xagaa rin qaar wuxuu yiraahdaa bilaa rin laakiin amilla yaa lays ku waafaqsanyahay af soomaaliga wayn haddii laysku fiiriyo amillaa loo wada yaqaan taasna ratigaa keensata ee baar qabka ah midkaan khadawga ahi waxba kuma leh markaa ma uu qooqna geela ma nabadeed geela bal intaasaan ka gaaray waadna mahadsantiihin.

Axmed Nuur

Horta dhirtii la sheegay oo aan ka hadleynay daranta waxa aan ku sheegnay baa la yiri daran cad waan garanay iyo daran madoow daran cadda waxaan ku waafaqsannahay oo kulligeyna oo dhan ku waafaqsannahay geedkan la yiraahdo xadawga oo caan ah ayaa aabbe u ah dhir kale oo soo raacdo daran cadda way jiraan waxaa ka mid ah geedkan la yiraahdo oo sida cawska oo kale u baxaya laakiin aan la mid aheeyn falaqa waxaa la mid ah geedkan la yiraahdo dabrada waxaa la mid geedka sadexada oo laakiinse iyadu sadaxdoodu meelahoodu way ka baxdaa laakiin iyadu waa ku darantaa iyada xeebtaasna way ka baxdaa ciidday hoos raacdaa waxaa ka mid ah geedkan la yiraahdo daran dawacadaa ka mid ah daran dameeraada middii hadda la idii sheegaayay ayaa ku jira waxaa ka mid ah geedka haynka ayaa ka mid ah waxaa ka mid ah geedkan la yiraahdo isaguna jawrada, jawro geed la yiraahdaa jirta oo yaab lehba oo iyaduna waxay ka baxaysaa ee geedaha bari iyo hadaad tagto waad yaabeeysaa geedkaas say qjimo ugu leedahay geela ee waxaan u deeyn doonaa Saciid oo naga badiya geela oo muddo joogay caluula ee geela caluulaa ku badan horta geela xaabo xaabo ayaa ku badan isagaa inoo sheegi doona waxaa kaloo jira geed aynu ka hadalnay oo leh xamayamaaro annagu yamaarug baynu dhahnaa si qodxo qodxuu u baxaa geedkaas annagu dee xooluhu waa wada cunaaniin laakiin geelu waa u baratamaa wuxuuna leeyahay waa geed barwaaqo dhirta barwaaqada soo baxda inuu sanadkaasu sanad galgaal bax yahay uu sanad wanaagsan yahay waxaa lagu fahmaa inuu roobkaas uu roob wanaagsan yahay roobka hadduu xama yamaarug soo saaro ama yamaarug uu soo saaro roobkaasu sanadkaasu wax barwaaqo dhiman iyo sanad dhiman ma jiro laakiin marka ceeb buu leeyahay waxaa weeye xooluhu waa ku qaaliyoo baan markay ku qaaliyoobaan oo dibira dhaafaan bay mar marka qaarkood ku jiradaan jiray isu gedidaayoo waxaad moodaa nin baruur si daran u cunay aad moodaa bari idaad cunay higtaan yaala yiraahdaa oo maba xoolaha inta la jiifiyo timo laga jaraa arigu waa ku hiftaa waa ku leedaan xamayaarug bay iska badiyan iskama celin karaan way cunayaan yacni waa geed aad iyo aad u wanaagsan geela waalan haddaa waa fadhiistaa saas buu u galaa, koow, marka aan ku sii noqnoqdee aan u sii iftiimiyye waxaa kaleeto oo jira garse geed la yiraahdo waxay ka baxda dhulka qarsha raaca ah dhulka qarqarka waa

geed yaryar oo ariga geelu marmar wuu cunaa hadduu cunana xaar badan buu dabada ka dhigaa aad buu ugu jiradaa jabtada iyaduna waa jirtaa, oo waxay u dhowdahay geedkan la yiraahdo dhicista ayay la mid tahay ama ciinkay la mid tahay iyaduna way xun tahay ma cuno intuu cunno geela haysto, laakiin marmar way taabtaan maba godaba ee weli buuraha way ka baxdaa (...) xoolaha way laysaa koow jartu waa geed yar ma wayna oo weliba way ka yar tahay koow ee marka aan u sii gudbo weli wax baa inaga sii maqan waxa inaga maqan wuxuu yahay dhulkakaneed webiga hareerahiisa geela daaqa libinta webiga agtiisa ku taal oo aad moodo kulligeyna inaynu u badanay geel jir_dhirtaas oo magacyo gaar ah leh oo u baahan geela aad buulo burdo iyo webiga ka sokeeya iyo inta webiga ka sokeeya inta webiga ka shisheeya buulo burdo weliba intii xaggaa ka ah waynu ka hadalnayoo waxaan moodayey inay isu egyihiin laakiin buulo burdo intii xaggaa ka soo ah oo webigaa Shabeele dhinacaan ka soo ah ayaa inoo dhiman wax badan baa innaga maqan magacyo badan baa innaga maqan bal Cali Mudiir baan u malaynayaa macallin ahaan jiray halkaas wadaad wayn oo isaguna meelahaas aad iyo aad ahaan jiraye bal ee Cali Mudiiroow adiguna bal intaad ka garanayso waa kaas.

Cali Mudiir

Ee waxaan u malaynayaa mar haddii shan oday oo waayo arag ah iiga hor mareen in aan waxba ii harin oo yartahayba wixii aan ku daraa inaan uun ku noqnoqdo mooyaane ee guud ahaan sida loo sheegaba horta xayawaanka iyo dadka iyo wax kastaba ha ahaadaan duur joog ha ahaadaan ama xayawaan ha ahaadaan ama dadkaba ha ahaadaane cimilada iyo degaanka ee ay ku koreen ayay dhaqankooda iyo la qabsigooda ogyahay marka geedaha guud ahaan odayashu ay sheegeen geedaha ay annagu waxaan niraahnaa matalan magacaynu hadaynu u baxsano geed cusboole waa geedaha daranta laale' eyyahay oo ay ku banaan ama ay ku daal baxaan ayaa jira een jiilaalkii ayay geedahaasu xooluhu cunaan oo roobkii ma cunaan waayo waxaan u qaybinaynaa xilligaa waxaan u qaybinayaa xilliyo, xilliga jiilaalka ah xilliga roobka xilliga ragaalka xilliyaan u qaybinayaa marka geed la arkaba wuxuu ku haboonyahay xayawaanka markay cunaayaan geelu daaqaayaan ama xayawaanka daaqaayaan waqtigaa ayuu ku haboon yahay marka geelu waxaan dhihi karnaa geed nugeey geed roob geed jiilaal geed koraad geed hoosaad ayaan u bixinaynaa. Matalan jiilaalka haddii la yiraahdo geelu wuxuu daaqa geedka geed madowda la yiraahdo geed madaw oo dhanaan oo geedaha kale markay engagaan isagu madaw waa la sheegsheegay waxaa ka mid ah garaska, higlaga, cadayga, cadadiirka, iyo geedo kale oo noocyaalkaas ah ayaa ka mid ah, waxaa la sheegay biyaha geela biyaha wuxuuna cabaa waqtiga jiilaalka ayuu aad u cabbaa waqtiga kale uma baahnee waxaa la yiraahdaa xoolaha kale la mid ma aha biyaha een weelalka la yiraahdo oo culus cusbada ku jirto macaadiinta gaalana ku jirto oo geela sidii Daahir u sheegay ee uu la barbararo oo sanadkaas haddii geelu geedkaas iyo biyahaas, biyo cusboolaha ah uu cabu iyo daranta caanihiisa marka uu roobku da'o waa laga yaqaanaa waa loogu qaraaraa ama waa lagu gamiimaa caana diid baad tiraahdaan idinku geedaha idinku magacyaad u kala bixisaan dhulka annagu buur baan niraahnaa, dooxaan niraahnaa, cidan baan

niraahnaa ee magacyo caynkaas ah bay noo leeyihii guud ahaan geedaha odayaashu waa wada sheegeen ee waxaa ka mid ah geedaha geelu ku dhinto, ama uu ku fuuro, ama uu ku rimcadana oo uu neefku iska fadhiisto ayaa jira, geed uu cunana waa jiraa ee uu jecelyahay furkaa ka mid ah magacyada oo la sheegana waa isku raacsannahay een waxaa ka mid ah waaskaayaa ka mid ah dhulka ku faafa oo uu badan weeye een waxaa ka mid ah sareemaca, dhuldhulta ayaa ka mid ah geedaha jiljilicsan geedihii hadda jaalayaashu sheegayeen oo dhan sidaas ayaa waxyaalkii hore loo sheegay maahine waxna uuna harin waayo shan nin oo aad iyo aad hawshaas iiga aqoon badan ayaa iga hormartay marka waxay ila tahay inaan waxba ii harin ee waad mahadsantihiiin aa ku wareejiyo jaalle yaalkayga.

Axmed Nuur

Horta Cali waa run oo aad iyo aad baad u macnaysay ama ogaal aad ugu leedahay ee adigu saad qabto annagu waxaan u arkaynaa inaad ogaal u leedahay waxyaabo badanna aad ku soo saa'idisay matalan hadda geedkan la yiraahdo salaamacda waa run oo waa naga maqnayd oo salaamacdu waa ku jirtaa geedkan la yiraahdo furka oon waxaan moodayaa annigu aan ku sii biiriye annagu magac kale waan leenahay fuur waan dhahnaa oo waa koow waxaan kaloo dhahnaa boqorshaana oo geedkaa lama abuuro waa iska soo baxaa ee dhulka sidaad u qaybisay waan kugu waafaqsannahay, oo waxaa jira geedo buureed waa gartayoo dhirta buurta ka baxda Sanaag iyo buuraha ka baxda iyo Geedo ban ama banaan la dhaho ayaa jira waxaa jirta geedo Hawd, dhul Hawd ah ayaa jira oo isaguna cimiladiisa dhan oo Hawdkaas wuxuu u bataa dhulkaas saxaraha ah oo hoos ciidda ka ah hoos bay ciidka tahay ciideeduna waa ciid xaana ah oo fudud oo guduud ku jiro ama waa ciid ay ku jirto wax yar yar ah ay ku jirto dhulkaas saxaraha ah weeye oo aan dhoobada lahayn meesha banaanka ah markaan leeyahay waa meesha dhoobadeedu caddahay ama dhoobadeedu madawdahay oo beeraha ku fiican oo la beeran karo laakiin dhulka aan kuleeyahay markaan leeyahay dibirka aan dhahno ayaynu dhahnaa matalan hadaynu aadayno meelaha banaanada iyo dooxada aynu aadayno dooxadu waxay leedahay dhoobo cad laakiin markaan ku iraahdo dhulka Hawdka ah oo quracu ka baxayo galoolku ka baxayo mirahaas ay ka baxayaan noocaas ah dhirtaasu oo kor u baxda ay ka baxdo aalaaba waxay u badan tahay carro gaduudaa oo dhulkaa ay u badan tahay bacaadka marka hore ahoo ama hoos bacaadka ah marmarka qaarkood marka waxay u abuurmaan saxaro bacaad ah ayay u abuurmaan een weli odayaashu horay u qaatay dib baan ugu soo noqon doonaa Daahir Af Qarshaan ku noqon doonaa Faqa Buraalaan ku noqon doonaa laakiin hadda weli waxaa inoo dhiman nin kale oo isaguna aan u maleeynayo inuu waayo aragnimo gaar ah u leeyahay ama kuray geedi wax badan ahaa ee meela badanna maray Saciid ayaan hadane bal warka u dhiibayaan Sacidoow wakaa.

Saciid

Waad mahadsantahay Axmad Nuuroow: Geela waxaan u malaynayaa si aad iyo aad ah odayaashu uga sheekeeyeen, soomaalidu geela bedideedu waa soo wada madhay waa wada dhaqdeen in yar

mooyaane oo hadda magaalooinka iyo meelaha ku koray dadka hore waa soo wada mareenoo way ku soo wada dhaqmeen ee dhinaca geela hadaynu ka hadalno waxaa weeye geelu deegaan waliba wuxuu leeyahay dhaqan gooni ah ee daaq gooni ah ayuu leeyahay ma oran karno kan Hawd jooga iyo kan Bari jooga waa isku daaqama waa isku hab waxaa weeye geelashu daaqoodu waa kala gooni geelu wuxuu u badan yahay geed koraad ayuu u badan yahay geelna geedaha hoose ayuu u badan yahay oo daaqisu uu yahay geelu marka habkaasuu u kala daaqaa marka haddaan anigu eego jarantii oo ayuu aad iyo aad geelu u jecel yahay. siday odyaashu u wada tilmaameen darantu magacyadeedu waa la sheegay habkeedu waa la sheegay laakiin waa geedahaan la yiraahdo boolahoo waa dhirta cusbada leh meesha ay ka baxdaana waa dhul dibir ah oo dhul meel walba kama baxdoo dhulka ay ka baxdaana waa isku qoyaan oo caradiisu caro aad moodayso inay qoyan tahay haddaad cagta saarto way kula dismaysaa waxaad moodaysaa qoyaan inay aheeyn oo mid roobay iska ah oo ma aragtay wax uumisi qooyaan iskaga jira oo kaleete ayay leedahay geeluna meesha dadku cusbada cuntada kaga darsado, geeluna markii uu daaq ee muddo joogo baa darantala geeyaa ee ma aha wax uu joogto iskaga daaqa ama joogto uu u cuno ma aha, marka darantii caynkaas sida odyaashu uga sheekeeyeen ayuun baan aniguna ku sii kordhin lahaa een geel xeebahaas jira oo hadda oo uu ka sheekeeyay Axmad Nuur waa jiraa oo isagu xeebahaas daaqa ee badda dhexdeeda ama meelaha baddu ay xoogaa ku sii fiddo geedo ka baxaa uu iska dhex dabaasho, daaqa baa jira oo shawro la yiraahdo geedahaasu kama dhex baxo baddaasu wuu iskaga dhex jiraa marka shawradaasu waa iyaduna caleeno bal balaaran oo yar bay leedahay qodax ma leh iyaduna geela wax kale ma cuno waxaad moodaa dhulkaas inuusan daaqa kaleeto cawska iyo burkan la yiraahdo iyo geedahan dhaadheer iyo inuusanba laheeyn, haddaad caanihiis cabtidna baddii uun ayay noqonayaan oo ma aha sida geelasha hore oo daaqa kale isticmaala geelaas caanihiisu waa culeys aad moodayso inay cusbo ku jirto geelasha dhogor badan ma leh sida geelasha kale waa iska dheer yihiin marka waxay u badan yihiin geedkaas iyo quraca oo dhirtaas uun bay daaqaan dhinaca korena dee sida loo dhaqo odyaashu way sheegeen oo daaqisu geelba waa deegaanka uu joogo sida hadba yahay anigu intasaan ku kordhin lahaa waad mahadsan tiihin.

Axmed Nuur

Intaanan odyaasha ku noqonin ee waxaa jirta sidaa uun odyaashu carabka u wada mariyeen waxaa ka mid ah geedihii waxay u kala baxeen laba, geed sare iyo geed hoose bay u kala baxeen geed darneed iyo geed aan daran laheeyn bay u kala baxeen intaasba geelu wuu daaqaa waxay u kala baxeen geedo xooluhu ku dhintaan ama geelu ku jiranayo wax gaarsiinaaya iyo geedo aan wax gaarsiinayn bay u kala baxeen waxaan halka kan daranta aynu ka iloowsaneeyn eray ah geed haynka u eg oo la yiraahdo Qaanjool, Qaanjool inaad xusuusan tiihin iyo in kale ma aqaano hadda hadaynu tagno xeebta Liido waynu ka helaynaa qaanjoolka haynka wuu ka bedelan yahay daran madoowda buu raacayaa ee Salaad inuu igu raacayo baan moodaya hadduu qaanjoolka yaqaan Wardhiiglay ninkii tegay baa

yaqaan geelu sida daran dawacada oo kaleetoo u cunaa laakiin wuu ka gedisan yahay. Waxaa kaleeto oo halkan aan misna ku hayaa Saciid baa hadal halkan ka yiriyoowuxuu yiri waa la soo wada maray geela haddaba erayaas soo wada marka ah baan waxaan ka xasuusnahay geela laba jir soo wada mar waxaa weeye geela waan soo wada marnay ninkeyna oo u yar baa saddex sano la jiray anigaa u yar ee shan sano ayaan geel jir ahaa geel jir kuray yar ah ayaan ahaa kuwa xargaha u qaada geel jirka kan ugu tabarta daran bay xargaha ku rartaaniin baa la yiri kaasaan ahaan jiray waan soo maray yaraantaydii meel kale layma geeyn horta geel baa leey geeyay ha soo aflaxo reerihii in kastoo aan magaalo ku dhashay anigu baadiyaha ley geeyey markaas aniga nin iga yari ma jiro aniguna intaasaan soo maray oo geel jirkaasaan ahaan jiray waan garanayaa dhibaatada uu lahaa iyo wixii weli waan xasuusnahay wixii igu dhici jiray, misna dhirta uu jecelyahay ah yaynaan iyadane u daymo la'aanin oo odyaasha ayaan u sii bilbilaabayaa oon u sii faahfaahinayaa. Markaynu niri Jaleelada iyo geedka la yiraahdo Hareeriga iyo geedkan la yiraahdo Dharjada. Geed la ururiyo. Geedkaa yicibta la yiraahdo anigu waan ku waafaqsanahay waxaan garanayaa in aan geela iyo arigaba, arigu wuu cunaa waa loo soo guraa bal isagoo barwaqaqo ku jiro yaan gooni ugu soo guri jirnay goonahaa loo faraa intaanu kornaan u soo guri jirnay koridaanba jecelnahay ayaan dhihi jirnay iyadoo barwaqaqo joogto yicibtu aad iyo aad ayay suuro badan u leedahay marka hadda waxaan u gudbinayaa odyaasha waxaan ku sii hor marinayaa ninka la yiraahdo Faqa Buraale.

Fiqi Buraale

Waa tahay horta aynu isla baarbaarno oo aynu eegno dhirteena iyo degaanka iyo xoolaha say kala yihii bilmetel innagu waxaan niraahnaa meelahaasna waxaa la kala yiraahdaa Bay iyo Bakool marka Bakool marka la yiraahdo waa dhulka aynu u naqaanaa deberka ama dibirka, dhulkaa dibirka la yiraahdo Nugaal waxay tiraahdaa dibidh. Nugaal deber iyo dibidh labaduba waa tiraahdaa haa markaa Bari iyo Mudug way is raacsanyihiiinoo iyagu waxay yiraahdaan dhul dibir ah waa dhagaxaa jilicsan inta leh, Bakool iyo Harqaan markaas reer alta Jubba meesha aynu ka niraahno Hawd ama aynu ka niraahno soolka waxay ka yaqaaniin Bayday yiraahdaan wixii ee dibir aynu u naqaano ama u naqaano dedba Bakool bay u yaqaaniin Harqaan baa marka jira marka harqaankaa dhulka la yiraahdaa waa dhulka aynu carrinka niri cara guduudka ah oo dhagaxa yaryar oo dhirta leh dhirteedu ay yaraato ciideeduse gaduudan tahay, adable mar hadday ku yiraahdaan waxaa weeye adabladu kan dhirta leh laakiin dhirtaasu ciideedu ay tahay kan beerta fasha ee ciid madawda ah iyadoo sidaas ay tahay dhirta markaynu u soo noqono dhirta aynu u kala saarno xooluhu cunaan iyo geelu cuno badiba dhirta geed abaareedka ah iyo geedka dooga ku soo baxa geed abaareedka iskumaba haynee waxaa weeye waa fara badanyahay higladaa ka mid ah maygaagaa ka mid ah fiiccaa ka mid ah waxaa ka mid ah qalanqalcashaa ka mid ah quracaa ka mid ah galoolkaa ka mid ah oo dib u fufa markay geeduhu dhacaan yaa jiilaalkii xooluhu cunaan oo geelu wuu cunaa bal day hadda geed madawgaasna waa loo yaqaanaa waa, koow markaas markaynu Mabac iyo Dbir aynu kala leenahay waxaa weeyaan dhagaxa lab iyo

dhadiga ah inta leh weeye inta dhagaxa dhediga ahi ee dibirka la yiraahdaa waa inta ceelasha ee xooluhu dee geela jecelyahay laga helo inta calaashaan mabaca ahi waa inta biyaha macaan laga helo oo saasay u kala duwan yihiin oo iyadana aan u daymo la aanin waa koow dhirta tan geela ee xeebta iyo geela Hawdka iyo geela dibirka isku dhaqan ma aha mid waliba waa kala gooni dhaqan gooni ah buu leeyahay.

Geela wuxuu ku wanaagsan yahay meel nugdi leh meel nugdi leh nooc kastaba ha ahaatee yuu ku wanaagsanyahay meel banaan ah kuma wanaagsana geela horta waa inuu caws iyo biyo haaystaa daranna u dhowdahay waa koow ceel wanaagsanna uu ka cabaa geela saddexdaas isku helaa marna ma xumaado laakiin geela hadduu biyo macaanna soo caboo badina ku soo koro ma wanaagsanaado haa waa qarqarayaa, waxaa la yiraahdaa dhirtu waa boqol iyo saddex iyo tobanteed iyo geed badhkii boqol iyo saddex iyo tobankaad geed iyo geedka badhkii riyahaa wada cunaa la yiraahdaa riyahaa yaa wada cunaa la yiraahdaa haa oo labada kalane geedkaa barkiisa waxaa cuna geela oo geedka isagu gooni ugu baxa ee ah khadawga oo kale waa maskarta, maskaraa la yiraahdaa waa geedka biya badan leh oo waxa yar yar leh illoowyahanna waa la yiraahdaa Galbeed iyo Hawd oo dhanna illoowyahan baa looga yaqaanaa marka ee dhirtu bal horta sidaasay tahay waa boqol saddex iyo tobanteed geed badhkii baa la yiraahdaa markaasaa waxaa la yiraahdaa riyahaa wada cuna haddii loo soo rido geedkaa illoowyahanka la yiraahdo riyuhu way cunaanoo aad bay u jecelyihii laakiin ma gaaraan geeluse waa laalaa geed xamarka ama geedka layiraahdo sarinka sidiisoo kale ayuu u baxaan qodaxna ma leh waa dooguu ku soo baxaa hadday xoolahaasu cunaan geedkaas waxba yeeli maayo iyaga laakiin caaniihii baa la dhami karayn oo waxay yihiin qadhaadh.

Geela buurta jooga af soomaaliguu yaqaanaa bil metel kan Nugaal joogaana af soomaaliguu yaqaanaa kan Hawd joogaana afsoomaaliguu yaqaanaa kan Bay joogaana af soomaaliguu yaqaanaa bil metel awrka ku kora buuraha Illaa furadle iyo jalaad iyo hadidi maayo halkaas buurahaas ku kora markaad tagto qabso markaas tiraahdo intuu is gaabiyo oo saa u gurguурto yuu soconayaan dhirta saas u fuulayaa ku Nugaal iyo ku Hawd isagu dhirna kuu fuuli maayo sida dadkuu u qabsanayaan maxaa yeelay waa barashada uu bartay iyo layniga lagu leeyay geela Nugaaleed ama geela Bay ama geela Bakool ama geela Mudug midna fuuli kari maayo oo halkaa ma uusan baranin, haddaba geel waliba meeshii uu ku soo barbaarat ee ku tarmay ee ku soo abuurmay ee lagu dhaqay ee lagu rimay ee loogu xero oo day uu ku dhego tiriay halkaasuu geel waliba u baxsanaayaan ama ha xumaato ama ha samaato.

Soomaalidaa waxay ku maahmaahdaa reer Xamarkaa wuxuu yiraahdaa waxaas ma cunin ninkii yiraahdaana baahi buu arkin ninka yiraahdaa waxaas ma arkinna cimrigaada buusan gaarin baa la yiraahdaa xooluhu dhirta ha kala jeclaadeen laakiin markay abaari dhacdo geela waxay halkaa mariyan bay jecelyihii nooc kastaba ha ahaadeene, dadka iyo duunyadu isku hal weeye haddii cunno cunto biyaha waad cabi karaysaa laakiin haddii aad baahato biyaha cabbi kari maysid oo waa tan lagu matago markiiba illaa uu qofkaasu

qaboobo oo caloosha wax u galaan cabbi kari maayo waa koow xooluhuna haada ay gandaraacadii haysanin caws wanaagsan oo calooshaa u buuxiya biyaha ma cabi karaan.

Cudur la yiraahdo Cah oo duraygana waa ku dhacaa iyo Dhumato, "Dhumato ku leeysay" yaa lagu habaaraa kud iyo dhamataba iyo aktabaasso isaguna waa cudur gooni ah weeye aktabahashu isla markiiba toddobo beri noolaan maysaba, dhubatadu waa qufac dhukaankuna waa qufac intuu marinka ka siibo geela dabadiisa seeda way go'godaa wuuna soo uraa gebigiisaba oo qarmuun. Bal inta aan xusuustay intaa ayaan ku daray hadalkeyga waadna mahadsanyahay Axmed.